

Suomen historiaa ilman ruotsia?

■ Suomen historian kieli on vasta vähän aikaa ollut suomi. Sitäkin tärkeämpi kieli on ruotsi. Suomen historiaa on mahdollista tutkia ilman venäjän ja ranskan taitoa, latinankin voi kiertää, mutta miten voi tutkia Suomen historiaa, jos ei osaa ruotsia?

Suomalaisilla ylioppilailla on suuri valinnanvapaus. Ylioppilaskirjoitusten neljästä pakollisesta kokeesta äidinkieli on kaikille pakollinen. Kolme muuta valitaan toisen kotimaisen kielen, vieraan kielen, matematiikan ja reaaliaineiden joukosta. Alkukesästä esitetyt laskelmat suomalaisten nuorten kielitaidosta osoittavat, että vapaus ei ole monipuolistanut osaamista, pikemminkin pohja on kaventunut.

Tunnustan olevani pakkoruotsin kannattaja. Olen kiitollinen, että jouduin Ikaalisten kunnallisen keskikoulun alaluokilta asti päättämään ruotsia. Toista kotimaista ei paikkakunnalla 1970-luvulla kuullut, vaikka Gyllingin neidit ja Rothoviukset olivat kuulemma ruotsinkielisiä. Jo silloin moni kauppalan ja maalaiskunnan koululainen ihmetteli, mihin me tätä ruotsia oikein tarvitsemme. Jos Ikaalisten keskikoululaiset olisivat saaneet päättää, he tuskin olisivat valinneet ruotsia. Mutta kun valinnanvaraa ei ollut, ruotsia pääntähtiin. Pohjola-Norden palkitsi ahkerimmat oppilaat kirjalahjoilla.

Kun opiskelin Tampereen yliopistossa, jouduin tenttimään muutaman ruotsinkielisen kirjan. Yliassistentti Leena Kaukiainen oli niin ovela, että hän antoi myös tanskan- ja norjankielisiä tekstejä luettavaksi kurssilla, joka käsitteli pohjoismaista historiaa. Suurempi yllätys oli, että Tampereen kaupunginarkistossa ja hämäläisissä kirkonarkistoissa miltei kaikki 1800-luvun aineistot olivat ruotsinkielisiä. Tampereen rouvasväenyhdistyksen sihteeri kirjoitti 1930-luvulle asti pöytäkirjat ruotsiksi ja osa kaupungin kättilöistä laati vielä 1910-luvulla vuosikertomuksiaan ruotsiksi.

Ilman keskikoulusta alkanutta ruotsinopetusta olisin ollut pulassa. Olisin ehkä valinnut aiheen, jossa olisin välttänyt hankalat aineistot. Käytännössä se olisi luultavasti tarkoittanut aihetta, joka ei ulotu 1920-luvun taakse, tai olisin luopunut pääaineestani Suomen historiasta ja keskittynyt aiheisiin, joissa pärjäsi ilman ruotsin taitoa.

Miksi tämä vuodatus? Yksinkertaisesti siksi, että olen huolissani suomalaisten historianopiskelijoiden tulevaisuudesta. Minua huolestuttaa suomalaisen yhteiskunnan historian ja suomalaisen historian tutkimuksen tulevaisuus. Kauniisti voi ajatella, että parempi ranskankielen ja venäjänkielen taito tuo uusia, avaria näkökulmia esimerkiksi 1700- ja 1800-lukujen historiaan. On aidos-

ti ongelma, että näitä kieliä ei osata, mutta paraneeko tilanne, jos ei osata enää ruotsiakaan?

Sukututkijat osoittavat, että vahvalla motivaatiolla voi ylittää monia esteitä. Asialleen antautuneet sukututkijat löytävät esipolvensa seurakuntien aineistoista, vaikka koulu-ruotsi olisi ruostunut tai sitä ei olisi koskaan opetettu. Käytännössä vain epäilen, kuinka moni historian opiskelija alkaa seminaarityötä kirjoittaessaan opetella kieltä, jota hän ei ole koulussa lukenut. Opiskelijoissa on aina muutamia ahertajia, jotka tutustuvat uusiin kieliin, mutta Suomen historian opiskelijoista suurimman osan pitäisi oppia uusi kieli. Kovin hankalaa siitä tulisi. Huononkin kouluruotsin voi virittää käyttökuntoon helpommin kuin olemattoman ruotsin.

Pelkään pahoin, että pakkoruotsin vastustajat eivät ymmärrä, mitä he ovat nuorilta viemässä. Ääritapauksessa he ovat riistämässä oikeuden omaan historiaan. Kyse ei ole vain Uudenmaan ja länsirannikon menneisyydestä. Keski- ja Itä-Suomen maakunta-arkistoissa suurin osa alkuperäisaineistoista on pitkälle 1800-luvulle ruotsinkielistä. Kuka haluaa ihan oikeasti synnyttää tilanteen, jossa vain ruotsinkieliset ja muutamat suomenkieliset eksentrikot osaavat tuottaa uutta tietoa suomalaisten historiasta?

*

Historiallinen Aikakauskirja tarjoaa jälleen lukijoilleen monipuolisen kokonaisuuden. Varhaisinta historiaa edustaa Irmeli Valtosen artikkeli Euroopan pohjoisesta äärestä anglosaksien maantieteessä. Kirjoittaja osoittaa, että aineistoja uudella tavalla lukemalla ja kontekstoimalla voi löytää ulottuvuuksia,

joita tarkentavat kuvaa Pohjois-Euroopan varhaisesta historiasta.

Irma Sulkunen ja Yrjö Tala käsittelevät kansalaisuuden rajoja. Sulkunen tarkastelee suomalaista äänioikeusuudistusta ja vertaa siitä Uuden-Seelannin kymmenkunta vuotta vanhempaan reformiin. Naiskansalaisuuden rajojen erilainen tuottaminen paljastaa yhteiskuntien eroja, mutta samalla löytyy yhtäläisyyksiä. Vaikka sukupuoliero saa erilaisia ilmentymiä, se on tärkeä yhteiskunnallinen jakolinja.

Toinen jako kulkee uskonnollisen vakaumuksen mukaan. Pohjoismaista historiaa leimaa valtion ja kirkon tiivis yhteys, mutta 1800-luvun jälkipuoliskolla moni asia muuttui. Yrjö Talan artikkeli tähdentää, että uskonnonvapaus oli muutakin kuin vapaus uskoa tai olla uskomatta kirkon opetuksiin. Kirkon ja valtion tiiviin yhteistyön ja työnjaon takia kasteesta tuli hankala hallinnollinen kysymys. Kastamattomat lapset eivät olleet kirkon jäseniä, mutta yhteiskunnan jäseniksi heidät piti jotenkin kirjata.

Elina Martikainen ja Hanna Elomaa käsittelevät artikkeleissaan kirjailijoita ja heidän yhteisöjään. Martikainen erittelee Maria Jotunin kuvausta maailmansotien välisestä ajasta ja rinnastaa sitä muiden kirjailijoiden kuvauksiin. Elomaa tarkastelee ruotsinkielisten kirjailijoiden yhteisöä Kauniaisissa. Toivottavasti artikkelit innostavat aikakauskirjan lukijoita kaivamaan kirjahyllystään tai kirjastosta esiin kirjailijoiden teoksia. Kesä ja kaunokirjallisuus kuuluvat yhteen.

Hyvää kesää!

Pirjo Markkola
pirjo.markkola@jyu.fi